

Makalenin geliş tarihi: 15.10.2020

1. Hakem rapor tarihi: 30.10.2020

2. Hakem rapor tarihi: 06.11.2020

Kabul tarihi: 08.11.2020

ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KONUŞMALARINDA KARŞILAŞILAN BOĞUMLAMA VE SÖYLEYİŞ YANLIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (*) (Araştırma Makalesi)

Keziban TEKŞAN (**)

Ayşe KARACA (***)

Öz

Araştırmanın amacı 6. sınıf öğrencilerinin konuşmalarında yaptıkları söyleyiş ve boğumlama yanlışlarını farklı değişkenlere göre tespit etmek ve elde edilen veriler doğrultusunda eğitim öğretim alanında yapılan çalışmalara katkı sağlamaktır. Öğrencilerin konuşmalarında yaptıkları söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının tespiti öğretim programında konuşma becerisine ne kadar önem verildiğini ve süreç içerisinde yapılması beklenen etkinliklerin ne derece etkili olduğunu ortaya çıkaracaktır. Konuşma bozuklukları üzerine tez çalışmaları mevcut iken söyleyiş ve boğumlama yanlışları üzerine ayrıntılı herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu çalışma, özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu çalışma, tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılı birinci döneminde Ordu ili Çaybaşı ilçesine bağlı bir devlet ortaokulunda öğrenim görmekte olan 6. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrenci ve velilere araştırma hakkında bilgi verilmiş ve gönüllü olarak araştırmaya katılmaları istenmiştir. Çalışma grubunda 8 kız, 11 erkek olmak üzere toplam 19 öğrenci yer almıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre altıncı sınıf öğrencilerinin konuşmalarında en çok ses düşürme söyleyiş

*) Bu çalışma ikinci yazarın “6. Sınıf Öğrencilerinin Konuşmalarında Karşılaşılan Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışları” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

***) Prof. Dr., Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
(e-posta: kezibanteksan@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5768-0022>

****) Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
(e-posta: ayse_karaca_@hotmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8363-5105>

ve boğumlama yanlışı yaptığı, hazırlıklı konuşmalarında hazırlıksız konuşmalarına göre daha çok söyleyiş ve boğumlama hatası yaptığı ve erkek öğrencilerin konuşmalarında kız öğrencilerden daha çok söyleyiş ve boğumlama yanlışı yaptığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boğumlama, Söyleyiş, Ses Düşürme, Ses Ekleme, Ses Değiştirme.

An Investigation into Articulation and Pronunciation Errors by Sixth-Grade Students in terms of Various Variables

Abstract

The purpose of the present study is to identify the articulation and pronunciation errors of sixth-grade students in terms of various variables and to contribute to the available literature and future studies in educational fields. Identification of pronunciation and articulation errors made by students is expected to reveal how much importance is attached to speaking skills in a curriculum and how effective the performed activities are. Theses and dissertations are available on speech disorders; however, to the best knowledge of the author, there is no in-depth research on articulation and pronunciation errors, which makes this paper unique and academically significant. This is a descriptive survey. The sample of the study consists of sixth-grade students who were studying in a middle school in Çaybaşı town of Ordu, Turkey, in the first semester of the 2018-2019 academic year. The students and their parents/guardians were informed of the purpose of the research and asked to participate in the study if they wished to. The sample consists of eight female and eleven male students, adding up to 19 students. Convenience sampling of non-probability sampling was employed for the purpose of the study. The obtained results showed that elision was the most frequently observed pronunciation and articulation error made by the six graders, they made more of such errors in their prepared speeches than in their impromptu ones, and the male students had recourse to errors of these kinds more often than the female students.

Keywords: Articulation, Pronunciation, Elision, Addition, Spoonerism

1. Giriş

İnsanlar arasında iletişimi ve etkileşimi sağlayan, bireyin ömrü boyunca sürdürdüğü anlama ve anlatma eylemlerinde en önemli işleve sahip olan; insanların eğitilmesini ve sosyalleşmesini sağlayan dil (Sevim ve Gedik, 2014) ile ilgili olarak yapılan etkinliklerin başında konuşma eylemi gelir (Cengiz ve Karabulut, 2015). Konuşma, diğer iletişim yollarından daha farklı ve daha etkilidir. Çünkü konuşma karşılıklı yapılı ve psikolojik etkileşim devreye girer. Olumlu veya olumsuz duygular konuşmacının ses tonuna, jest ve mimiklerine yansımaktadır (Yalçın, 2018). Dolayısıyla iletişime giren kişiler konuşmacının ses tonundan vb. onun duygu ve düşüncelerini daha net bir şekilde anlamakta ve anında dönüt vermektedir.

Konuşmanın en temel unsuru sestir. Birey sesini kullanarak duygu ve düşüncelerini diğer bireylere aktarır. Birey, seslerden oluşan birçok kelimeyi dünyaya geldiği andan itibaren çevresiyle girdiği etkileşim sonucunda öğrenir ve konuşma becerisi geliştikten sonra kullanmaya başlar. Başka bir deyişle bireyin kelime ve kavramlara ait bilgilere sahip olabilmesi için önce onları beş duyu organından herhangi biriyle hissetmesi gerekir. Sonrasında bireyde anlama ve düşünme yetilerinden hareketle öğrenme ve bilme arzusu uyanır. Konuşmada bir kavram/varlık sesli olarak söze dökülmeden önce zihinde onun düşüncesi ortaya çıkar, kelimelerle sembolize edilir ve son olarak telaffuz gerçekleşir (Erkan ve Arslan, 1992).

Ses ve sesin oluşumu vücudumuzdaki birden fazla organın harekete geçmesi ve aralarında uyumlu bir iş birliği yapmaları sonunda meydana gelir (Yalçın, 2018). Sesin oluşumunda görev alan bu organlara konuşma aygıtları veya konuşma organları adı verilmektedir. Bunlar: akciğer, nefes borusu, yutak, gırtlak, ses telleri, yutak boşluğu, burun boşluğu, ağız boşluğu, dil, dişler, avurtlar, ön damak, arka damak, küçük dil, dudaklar, çeneler, geniz, burun, dudaklar... (Taşer, 2015). Görüldüğü gibi seslerin çıkmasında ve renklenmesinde sadece ses telleri görev almamaktadır. Sayılan konuşma aygıtlarından herhangi birinin görevini eksik yapması sesin kötü çıkmasına neden olur. Dolayısıyla sesin çıkışı iyi bir takım çalışmasına benzetilebilir. Sesin çıkışındaki bu takım çalışmasına “tınlatıcılar” adı verilmektedir (Maviş, 2013). Taşer’e (2015) göre boğumlama, ses, nefes, fonetik, vurgu, tonlama ve ulama gibi unsurlar; dili doğru kullanabilmek ve kendini doğru bir şekilde ifade etmek için gereken önemli unsurlardır.

Seslerin dinleyiciler tarafından sağlıklı olarak duyulmasında önemli bir yere sahip olan boğumlama (Erdem, 2014) konuşma organlarının boğazdan çıkan sese biçim vermek için topluca çalışmasıdır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2007). Okur (2016, s. 98) tarafından “kelimeleri oluşturan hecelerin, heceleri oluşturan seslerin tam yerinden ve süresine uygun olarak sesletilmesi” olarak tanımlanan boğumlama, Gürzap (2011, s. 124) tarafından “ağız organları aracılığı ile seslerin doğru yerden ve doğru zamanlamayla çıkması” şeklinde tanımlanmaktadır. Kısaca boğumlama, hecelerin iyi anlaşılacak şekilde meydana getirilmesidir (Kurudayıoğlu, 2013; Özbay, 2007; Topçuoğlu Ünal ve Özden, 2015).

Söyleme şeklinin, bazen verilmek istenen mesajın tam ve doğru anlaşılmasında sözden daha etkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla konuşmada söyleneceklerin yanında doğru ses, doğru telaffuz, doğru vurgu ve tonlama konuşmanın önemli unsurları arasında yerini alır (Temizyürek vd., 2007). Konuşma denildiğinde akla ilk gelen kavram olan ve sözcüklerin dilin ses yapısına uygun olarak seslendirilmesi olarak tanımlanan telaffuz (Gündüz ve Şimşek, 2014) doğru yapılmazsa konuşmacının vermek istediği mesaj, tam olarak anlaşılabilir ve konuşma bozukluğu meydana gelir. Konuşmayı bozan nedenlerin başında gelen bu kusurlara boğumlama kusurları diğer bir deyişle artikülasyon bozuklukları adı verilmektedir.

Konuşmacı doğru bir boğumlama yapamıyorsa ne kadar yüksek sesle konuşursa konuşsun söylenenler iyi anlaşılabilir ve konuşma amacına ulaşamaz (Özben’den aktaran

Nurol, 2009). Başka bir deyişle güzel ve etkili konuşmanın en önemli etmenlerinden birisi olan doğru boğumlama verilmek istenen mesajın kolaylıkla anlaşılmasını sağlamaktadır (Sefercioğlu'dan aktaran, Sağlam, 2010). Boğumlamanın yanlış yapılması boğumlama kusurlarını ortaya çıkarır. Bir dile ait konuşma seslerinin organik veya organik olmayan nedenlere bağlı olarak doğru üretilmemesi şeklinde ifade edilen boğumlama bozukluğu (Mc Reynolds'dan aktaran, Zan, 2005) solunum yollarından gelen havanın ağız bölgesi organlarında sorunlarla karşılaşmasıyla meydana gelir. Bu kusurun temelinde seslerin çıkarken karşılaştıkları temas noktalarındaki yanlışlıklar vardır (Erdem, 2013). Başka bir deyişle boğumlama kusurları; konuşma seslerinin çıkartılış yerlerinde, biçimlerinde, zamanlamasında, yönünde, hızında, basıncında yanlışların yapılması ya da dudakların, dilin, yumuşak damağın, yutağın birlikte hareketlerinin hatalı olması sonucu meydana gelir (Konrot'ten aktaran Zan, 2005). Dudak yarıklığı, diş yapısındaki bozukluklar, çenenin açık veya kapalılığı, alt çenenin geride olması, damağın düz veya gereğinden fazla çukur olması veya bu organlardaki sınırlarda olabilecek bozuklukların da boğumlama kusurlarının nedenleri içerisinde olduğu bilinmektedir (Erdem, 2014; Temizyürek vd., 2007). Bazen de konuşma organlarının sağlam olmasına rağmen görevlerini tam olarak yerine getiremedikleri, bu nedenle de boğumlamanın doğru yapılamadığı görülmektedir.

Temizyürek vd. (2007) ve Okur (2016) boğumlama kusurlarını fizyolojik ve psikolojik bir sorun yoksa iki sebebe bağlar: dudak tembelliği ve dil tembelliği. Özellikle ünsüz harflerin ağızda gerektiği gibi biçimlendirilmemesiyle ortaya çıkan dudak tembelliğinde dudakların fazla hareket etmediği görülür. Dudak tembelliğinde ses canlılığını ve anlamını yitirir; konuşmacıya enerjiden yoksun donuk bir konuşmacı imajı verir ve en önemlisi de konuşmanın anlaşılmasına neden olur. Dudak tembelliği olan insanları dinlemek oldukça zordur (Okur, 2016,). Başka bir konuşma bozukluğu söyleyiş kusurlarıdır. “Bir kelimenin ses, hece, ton ve vurgu bakımından söylenme biçimi, söyleniş, sesletim, telaffuz.” (Güncel Türkçe Sözlük, 2020) diye tanımlanan söyleyişten kaynaklanan bozukluklar da boğumlama bozuklukları içerisinde değerlendirilmektedir. Er'e (2017) göre söyleyiş kusurları ünlü harflerle ilgilidir. Ünlü harflerin yanlış çıkarılması, başka bir ünlü ile değiştirilmesi vb. durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ağız bölgesi organlarından kaynaklanan sorunlardan veya bu organlarda herhangi bir problem olmamasına rağmen kişinin bilgisizliğinden, vurdum duymazlığından, kendisine ve dile karşı sorumsuzluğundan kaynaklanan boğumlama ve söyleyiş kusurları (Okur, 2016, s. 98) birçok araştırmacı (Özgür, 2006; Temizyürek vd., 2007; Zan, 2005; Çerçi, 2013; M. Erdem, 2014; Gürlek ve Aksu, 2015) tarafından genel anlamda dört başlık altında toplanmıştır: sesin düşürülmesi veya atlanması, ses eklenmesi, sesin değiştirilmesi ve sesin bozulması.

Her bireyin iyi bir konuşmacı olması gerek birey açısından gerek toplum açısından önemlidir. Bundan dolayı Türkçe dersi öğretim programlarında konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik amaç ve kazanımlara yer verilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006; 2015; 2017; 2018; 2019). Türkçe dersi öğretim programlarında öğrencilerin sesini ve beden dilini etkili kullanabilmeleri, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma yapabilmeleri,

topluluk önünde konuşabilmeleri, kelimeleri anlamlarına uygun ve doğru kullanabilmeleri amaçlanmış ve bu doğrultuda etkinlikler planlanmıştır. Öğrencilerin konuşmalarında yaptıkları söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının tespiti öğretim programında konuşma becerisine ne kadar önem verildiğini ve süreç içerisinde yapılması beklenen etkinliklerin ne derece etkili olduğunu ortaya çıkaracaktır. Konuşma bozuklukları üzerine tez çalışmaları mevcut iken söyleyiş ve boğumlama yanlışları üzerine ayrıntılı herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu çalışma, özgün bir nitelik taşımaktadır.

Araştırmanın amacı 6. sınıf öğrencilerinin konuşmalarında yaptıkları söyleyiş ve boğumlama yanlışlarını farklı değişkenlere göre tespit etmek ve elde edilen veriler doğrultusunda eğitim öğretim alanında yapılan çalışmalara katkı sağlamaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Altıncı sınıf öğrencilerinin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarını tespit etmek amacıyla hazırlanan bu çalışma, tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2013). Araştırma, örneklem taraması ile gerçekleştirilmiştir. Örneklemdeki katılımcıların evren olarak bilinen bazı büyük grupların temsilcisi olarak seçildiği örneklem taraması, taramaların en yaygın türüdür (Robson, 2017).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılı birinci döneminde Ordu ili Çaybaşı ilçesine bağlı bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan 6. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrenci ve velilere araştırma hakkında bilgi verilmiş ve gönüllü olarak araştırmaya katılmaları istenmiştir. Öğrenci velilerinden alınan Veli Onay Formu doğrultusunda araştırmaya 23 öğrenci ile başlanmıştır. Dört öğrenci-çeşitli nedenlerden çalışmaların tamamına katılmadıkları için - çalışma grubunun dışına çıkarılmıştır. Çalışma grubunda 8 kız, 11 erkek olmak üzere toplam 19 öğrenci yer almıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemine başvurulmuştur (Creswell, 2013; Robson, 2017). Araştırmacının çalışmalarını daha rahat, kolay ve hızlı yürütebilmesi için görev yaptığı okulda öğrenim görmekte olan 6. sınıf öğrencileri çalışma grubu olarak belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmaya esas olan verilerin toplanmasında çalışma grubuna giren öğrencilere hazırlıklı ve hazırlıksız üçer konuşma yaptırılmış, konuşmalar ses kayıt cihazı ile kayıt

altına alınmış, daha sonra araştırmanın veri toplama aracı olan ve araştırmacı tarafından geliştirilen Boğumlama Açısından Konuşma Değerlendirme Formu'na işlenmiş ve değerlendirilmiştir. Öğrencilerin konuşma yapmaları için belirlenen hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma konularının belirlenmesinde ders kitaplarında yer alan konuşma konuları, uzman kişilerin görüşleri ve çocukların seviyesi dikkate alınmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışma öncesi konuşma becerisi hakkında öğrencilere bilgi verilmiş, etkili ve güzel konuşmanın gerçekleşmesi için gerekenlere değinilmiştir. Konuşma kusurları hakkında açıklamalar yapılmıştır. Çalışma planına göre belirlenen tarih ve konularda öğrencilerin mikrofon kullanarak yapmış oldukları konuşmalar ses kayıt cihazına kaydedilmiş, kaydedilen konuşmalar daha sonra Boğumlama Açısından Konuşma Değerlendirme Formu kullanılarak işlenmiştir. Araştırmanın veri toplama süreci, iki ayda tamamlanmıştır.

2.4.1. Verilerin Çözümü

Öğrenci konuşmaları, araştırmanın sınırları içerisinde yer alan söyleyiş ve boğumlama yanlışları bakımından değerlendirildiği için verilerin çözümlemesinde betimsel analize başvurulmuştur. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Uygulama sürecinin başında öğrencilerden hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalarda üçer dakika konuşmaları istenmiştir. Fakat uygulama sürecinde öğrencilerin belirlenen süreye ulaşamadıkları görülmüş ve bu süre 1,5 dakikaya kadar indirilmiştir. Konuşmalarda, bu süreye ulaşan ve bu süreyi aşan öğrencilerin yanında bu süreye ulaşamayan öğrencilerin de olması konuşma sürelerinin ortalamalarının dikkate alınmasını gerektirmiştir. Bu ortalamalardan hareketle öğrencilerin konuşmalarının ilk 120 saniyesinin incelenmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Uygulama tamamlandıktan sonra öğrencilerin kayda alınan konuşmalarının ilk 120 saniyesi deşifre edilmiştir. Öğrencilerin konuşmaları ağızdan çıktığı şekilde Boğumlama Açısından Konuşma Değerlendirme Formu'nda ilgili yere not edilmiştir. Konuşmaların yazıya dökülmesi için her bir konuşma en az beşer kez dinlenilmiştir. Daha sonra ses kayıtları yeniden en az beşer kez dinlenilmiş ve dinleme sürecinde tespit edilen yanlışlar form üzerinde gerekli yerlere yazılmıştır. İki kez iki hafta ara verilerek ses kayıtları yeniden en az beşer kez dinlenilmiş ve tespit edilen yanlışların tespitinin doğruluğu kontrol edilmiştir, eksikler giderilmiştir.

İki Türkçe öğretmeni tarafından dinlenen ses kayıtlarında belirlenen söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının tespiti bittikten sonra bu yanlışlar Microsoft Office Excel programında frekans ve yüzde hesaplaması yapılarak tablolar ile sunulmuş ve yorumlanmıştır. Öğrencilerin konuşmaları değerlendirilirken sözcüklerin telaffuzu ile ilgili bilgi edinmek amacıyla Göçgün (2015), Okur (2016), Salmış (2012) ve Gürzap'ın (2011) hazırladıkları diksiyon kitaplarına, TRT Telaffuz Sözlüğü'ne (<http://trttelaffuz.com/sozlukler>) başvurulmuştur. Öğrenci telaffuzları bu kaynaklardan hareketle değerlendirilmiştir.

2.4.2. Araştırma Etiği

Araştırma, Ordu İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 10.10.2018 tarihli 18863514 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde bilimsel etik kurallarına uyulmuştur.

3. Bulgular

3.1. Öğrencilerin Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Genel Dağılımı

Altıncı sınıf öğrencilerinin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının genel dağılımı, Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Genel Dağılımı

Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışları	f	Yüzde
Ses Değişimi	324	42.7
Ses Ekleme	90	11.9
Ses Düşürme	345	45.5
Toplam	759	100

Tablo 1 incelendiğinde öğrenciler konuşmalarında; ses değişiminde 324 (%42.7), ses eklemede 90 (%11.9) ve ses düşürmede 345 (%45.5) yanlış yapılmaktadır. Bu hataların başında %45.5’lik bir oranla sesin düşürülmesi gelmektedir. Çok az bir farkla sesin değiştirilmesi (%42.7) ikinci sırayı alırken ses eklemenin (%11.9) diğer yanlışlara oranla en az karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlığı olduğu görülmektedir.

3.2. Öğrencilerin Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Hazırlıklı-Hazırlıksız Konuşmalara Göre Dağılımı

Altıncı sınıf öğrencilerinin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalara göre dağılımı, Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Hazırlıklı-Hazırlıksız Konuşmalara Dağılımı

Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışları	Hazırlıklı		Hazırlıksız		Toplam	
	f	Yüzde	f	Yüzde	f	Yüzde
Ses Değişimi	204	63	120	37	324	42.7
Ses Ekleme	65	72.2	25	27.8	90	11.9
Ses Düşürme	185	53.6	160	46.4	345	45.5
Toplam	454	59.8	305	40.2	759	100

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin konuşmalarında tespit edilen yanlışların hazırlıklı konuşmalarda daha fazla olduğu görülmektedir. Yapılan yanlışların %59.8'i hazırlıklı konuşmalarda, %40.2'si ise hazırlıksız konuşmalarda yapılmıştır. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalarda yapılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının oranları incelendiğinde ise hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar arasında %19.6'lık bir fark bulunmaktadır.

Öğrencilerin konuşmalarında karşılaşılan ses değişimi oranının hazırlıklı konuşmalarda %63, hazırlıksız konuşmalarda ise %37; ses ekleme oranının hazırlıklı konuşmalarda %72.2, hazırlıksız konuşmalarda ise %27.8; ses düşürme oranının hazırlıklı konuşmalarda %53.6, hazırlıksız konuşmalarda ise %46.4 olduğu görülmektedir. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalarda en büyük fark ses ekleme bozukluğunda ortaya çıkmaktadır. Ses düşürmede ise hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar arasında %7.2'lik bir fark bulunmaktadır. Bu ve diğer oranlar incelendiğinde hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar içerisinde en az farkın söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının %45.5'ini oluşturarak birinci sırada yer alan ses düşürülmesi yanlışında olduğu görülmektedir.

3.3. Öğrencilerin Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Altıncı sınıf öğrencilerinin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının cinsiyete göre dağılımı, Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışları	Kız Öğrenciler		Erkek Öğrenciler		Toplam	
	f	Yüzde	f	Yüzde	f	Yüzde
Ses Değişimi	101	31.2	223	68.83	324	42.7
Ses Ekleme	27	30	63	70	90	11.9
Ses Düşürme	152	44.1	193	55.94	345	45.5
Toplam	280	36.9	479	63.11	759	100

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının %36.9'unu kız öğrenciler, %63.11'ini erkek öğrenciler tarafından yapılmaktadır. Erkek öğrencilerde kız öğrencilere oranla söyleyiş ve boğumlama yanlışlarına daha sık rastlanılmıştır. Öğrencilerin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarından ses değişiminin %31.2'lik kısmının kız öğrenciler tarafından, %68.83'lük kısmının ise erkek öğrenciler tarafından yapıldığı görülmektedir. Tespit edilen tüm söyleyiş ve boğumlama yanlışları içerisinde yer alan ses ekleme bozukluğunun %30'unu kız öğrenciler, %70'ini ise erkek öğrencilerin yaptığı görülmektedir. Tüm söyleyiş ve boğumlama yanlışları içerisinde %45.5 oranında en sık karşılaşılan yanlış olan sesin düşürülmesinde yapılan yanlışların %44.1'inin kız öğrenciler, %55.94'ünün ise erkek öğrenciler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Kız öğrenciler ve erkek öğrencilerin yanlış

yapma oranları karşılaştırıldığında ise aralarında %11.84'lük bir fark ortaya çıkmıştır. Kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında en az farkın ise sesin düşürülmesi yanlışında olduğu görülmektedir.

Kız öğrencilerin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalara göre dağılımı, Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Kız Öğrencilerin Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Hazırlıklı ve Hazırlıksız Konuşmalara Göre Dağılımı

Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışları	Kız Öğrenciler					
	Hazırlıklı		Hazırlıksız		Toplam	
	f	Yüzde	f	Yüzde	f	Yüzde
Ses Değişimi	67	66.3	34	33.7	101	31.2
Ses Ekleme	22	81.5	5	18.5	27	30
Ses Düşürme	66	43.4	86	56.6	152	44.1
Toplam	155	55.4	125	44.6	280	36.9

Tablo 4 incelendiğinde kız öğrencilerin konuşmalarında tespit edilen yanlışların %55.4'ünün hazırlıklı konuşmalarda, %44.6'sının ise hazırlıksız konuşmalarda yapıldığı görülmektedir. Kız öğrencilerin hazırlıklı konuşmalarda söyleyiş ve boğumlama yanlış hazırlıksız konuşmalara göre daha fazladır.

Erkek öğrencilerin konuşmalarında karşılaşılan söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalara göre dağılımı, Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Erkek Öğrencilerin Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışlarının Hazırlıklı ve Hazırlıksız Konuşmalara Göre Dağılımı

Söyleyiş ve Boğumlama Yanlışları	Erkek Öğrenciler					
	Hazırlıklı		Hazırlıksız		Toplam	
	f	Yüzde	f	Yüzde	f	Yüzde
Ses Değişimi	137	61.4	86	38.6	223	68.8
Ses Ekleme	43	68.3	20	31.7	63	70
Ses Düşürme	119	61.7	74	38.3	193	55.9
Toplam	299	62.4	180	37.6	479	63.1

Tablo 5 incelendiğinde erkek öğrencilerin konuşmalarında tespit edilen yanlışların %62.4'üne hazırlıklı, %37.6'sına ise hazırlıksız konuşmalarda rastlanıldığı görülmekte-

dir. Erkek öğrencilerin hazırlıklı konuşmalarda söyleyiş ve boğumlama yanlışı hazırlıksız konuşmalara göre daha fazladır.

Kız ve erkek öğrencilerin hazırlıklı konuşmalarda hazırlıksız konuşmalara oranla daha fazla yanlışı yaptıkları görülmektedir. Hazırlıklı konuşmalarda ise erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre daha fazla yanlışı yapmışlardır.

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin konuşmalarında en çok ses düşürme söyleyiş ve boğumlama yanlışı yaptığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin konuşmalarında görülen ikinci söyleyiş ve boğumlama yanlışı da az bir farkla da olsa ses değiştirmede olmuştur. Öğrenciler konuşmalarında ses ekleme söyleyiş ve boğumlama yanlısını ses düşürme ve ses değiştirmeye göre daha az yapmaktadır.

Araştırmalara göre söyleyiş ve boğumlama bozuklukları, en sık rastlanan konuşma kusurudur (Erkan ve Aslan, 1992; Kudal Ertaş, 1990; Zan, 2005; Ünsal, Uçak, Bal, Sarıgül ve Cengiz, 2017). Buna rağmen konuşma bozuklukları, özellikle de söyleyiş ve boğumlama bozuklukları üzerine çok az çalışma yapılmıştır. Yıldırım'ın (2020) öğretmen görüşlerinden hareketle ortaokul öğrencilerinde rastlanan konuşma yanlışlarını belirlemeyi amaçlayan çalışmasında ulaştığı sonuç bu çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir. Zan (2005), da çalışmasında Adana ili Merkez, Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde 1 ve 2. sınıfa devam eden öğrencilerin konuşma bozukluklarını genel olarak incelemiş ve öğrencilerin konuşmalarında en çok boğumlama yanlışı yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışmamızın sonucunu desteklemektedir. Yine Ünsal, Uçak, Bal, Sarıgül ve Cengiz (2017), 3- 7 yaş arasındaki zihinsel engelli çocuklarda rastlanan boğumlama (sesletim/ artikülasyon) bozukluklarını inceledikleri çalışmalarında zihinsel engelli çocukların normal gelişim gösteren çocuklara oranla daha fazla boğumlama yanlışı yaptığını tespit etmişlerdir.

Öğrencilerin hazırlıklı konuşmalarında hazırlıksız konuşmalarına göre daha fazla söyleyiş ve boğumlama hatası yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalarında yapıtlıkları söyleyiş ve boğumlama yanlışlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark özellikle ses değişimi ve ses ekleme bozukluklarında görülmektedir. Ses düşürme bozukluğunda ise hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalarda anlamlı bir fark olmamıştır.

Bu, beklenmeyen bir sonuçtur. Araştırma öncesinde öğrencilerin hazırlıksız konuşmalarında hazırlıklı konuşmalarına göre daha çok söyleyiş ve boğumlama yanlışı yapması öngörülmüştür. Beklentinin bu yönde olması hazırlıklı konuşmaların yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Hazırlıklı konuşmalar önceden bir hazırlığa ihtiyaç duyduğundan öğrencilerin bu konuşmalarda daha az yanlışı yapacakları düşünülmüştür.

Özellikle ses değişimi ve ses ekleme yanlışlarının hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalara göre anlamlı farklılıklar göstermesinin altında çeşitli nedenler aranabilir. Araştırma sırasında öğrencilerde gözlenen davranışlar bu durumun nedenleri arasında düşünülmekte-

dir. Hazırlıklı konuşmalarda öğrenciler genellikle ellerindeki kâğıtları okuyarak konuşma yapmışlardır. Hazırlık ve sunum sürecinde ise tespit edilen bulgular yanlış oranının neden yüksek olduğunu açıklar niteliktedir. Öğrencilerin araştırma yapmayı bilmedikleri, öğrencilerin kelimeleri doğru okuyamadıkları, doğru okuyamadıkları gibi okudukları cümleleri de kâğıda doğru aktaramadıkları, açık ve anlaşılır yazamadıkları, bu nedenle de kendi yazılarını okuyamadıkları görülmüştür. Konuşma metinlerini hazırlarlarken elde ettikleri verileri kullanamadıkları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin hazırlıklı konuşmalarında anlamlı cümleler kuramadıkları, yanlışla düştükleri, kelimeleri ve kelime gruplarını anlamlarına uygun kullanamadıkları göze çarpmıştır. Öğrencilerde görülen tüm bu sorunların esas nedeninin okuma becerisinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerin akıcı okuma yapamamalarından dolayı konuşmaları da akıcı olamamıştır denilebilir. Keskin, Baştuğ ve Akyol (2013), sesli okuma prozodisi ile konuşma prozodisi arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasını amaçlandıkları çalışmada “Konuşmalarında prozodik yönden daha iyi olan öğrencilerin sesli okuma prozodilerinin de daha güçlü olduğu söylenebilir. Hem konuşmada hem de okumada ortaya çıkan bu pozitif ilişki bireyin okuduğunu daha iyi anladığını, anladıklarını veya düşüncelerini de daha iyi ifade ettiği şeklinde yorumlanabilir” sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç çalışmamızın sonucuyla uygunluk göstermektedir.

Sargın (2006) öğrencilerin hazırlıklı konuşma yaparken sesleri yutmadığı yani sesleri düşürmediği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bu çalışmada ise çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin hazırlıklı konuşmalarda da hazırlıksız konuşmalarda da sesleri düşürdükleri görülmüştür. Sağlam (2010) da yaptığı çalışmada öğrencilerin hazırlıksız konuşma konusunda durumlarının çok iyi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, çalışmada ulaşılan öğrencilerin hazırlıksız konuşmalarında söyleyiş ve boğumlama yanlışları yaptığı sonucuyla örtüşmektedir.

Araştırma sonunda erkek öğrencilerin konuşmalarında kız öğrencilerden daha çok söyleyiş ve boğumlama yanlışları yaptığı görülmüştür. Erkek öğrenciler hem sesi değiştirmede hem ses eklemeye hem de sesin düşürülmesinde kızlardan daha çok yanlış yapmaktadır. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki söyleyiş ve boğumlama yanlışları arasındaki en büyük fark ses eklemeye iken en az fark ise sesin düşürülmesi yanlışında görülmektedir. Dil ve konuşma bozukluklarının cinsiyete görülme sıklığına bakılan çalışmasında Zan (2005) da dil ve konuşma bozukluğuna erkeklerde kızlara oranla daha sık rastlandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırmanın sonuçlarına desteklemektedir. Benzer bir sonuç da Vatavsever ve Doğan’ın (2015) 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi konuşma becerilerinin ne düzeyde olduğu ve konuşma becerilerinin öğrencinin cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada da ortaya çıkmıştır. Alan yazınında da kız öğrencilerin erkek öğrencilerine göre daha iyi konuşma becerisine sahip olduklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır. (Kudal-Ertas, 1990; Şahin, 2016).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise çalışmaların hiçbirinde, söyleyiş ve boğumlama yanlışlarının çalışmamızda olduğu gibi detaylı incelenmediği görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışmanın özgün bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Kaynakça

- Bayraktar-Vatansever, H. ve Doğan, M. C. (2015). Çocukların ebeveynleri ile olan iletişimleri ile Türkçe dersi konuşma becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(15).
- Cengiz, R. ve Karabulut, E.O. (2015). Öğrencilerin algılarına göre öğretim elemanlarının iletişim ve konuşma becerileri arasındaki ilişki (Harran üniversitesi örneği). *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 1, 65-73.
- Çerçi, A. (2013). *Konuşma eğitiminin telaffuz, vurgu ve tonlam akonularının dinleme destekli öğretimi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Creswell, John W. (2013). *Araştırma desenleri nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed.: S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap. (Eser 4. Baskıdan çeviridir. Eserin orijinal 4. Baskısı 2013'te yayımlandı).
- Göçgün, Ö. (2015). *Güzel ve etkili konuşma sanatı (diksiyon- hitabet)*. (1. Baskı). Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Gürlek, M. ve Aksu, E. (2015). Konuşma yanlışları. A. Şahin (Ed.), *Konuşma Eğitimi Yöntemler- Etkinlikler* (209- 225). (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Erdem, İ. (2013). Konuşma eğitimi esnasında karşılaşılan konuşma bozuklukları ve bunları düzeltme yolları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 416- 452.
- Erdem, M. (2014). Konuşma eğitimi: Kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay (Editörler). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi, s.181-220'deki makale.
- Er, S. (2017). *Temel konuşma teknikleri- diksiyon*. (19. Baskı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Erkan, M. Ve Aslan, T. (1992). Konuşma ve ses bozuklukları. *Erciyes Tıp Dergisi Ek- 1*, 297-313.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2014). *Uygulamalı konuşma eğitimi*. (1. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gürzap, C. (2011). *Söz söyleme ve diksiyon*. (17. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (25. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Keskin, H. K., Baştuğ, M. Ve Akyol, H. (2013). Sesli okuma ve konuşma prozodisi: ilişkisel bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 168- 180.
- Kudal- Ertaş, İ. (1990). *Ankara ili İlkokul çağı Çocuklarında Konuma, Ses ve Akıcılık Bozukluğu Dağılımının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kurudayıoğlu, M. (2013). *Konuşma Eğitimi*. (2. Baskı). İstanbul: Kriter Yayınları.

- Maviş, A. (2013). *Etkili ve Başarılı Konuşma Sanatı*.(1.Baskı). İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Türkçe dersi (1- 8. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (1- 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (1- 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (1- 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Nurol, S. (2009). *Spikerlik eğitiminde ses kalitesi ve boğumlama bozukluklarının düzeltilmesinde ses eğitimi yöntemlerinin etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okur, S. (2016). *Diksiyon, güzel ve etkili konuşma sanatı*. (1.Baskı). İstanbul: Çalıkuşu Kitap.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. (2. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Özgür, İ. (2006). *Konuşma bozukluğu ve sağaltımı*. (2.Baskı). Adana: Nobel Kitabevi.
- Robson, C. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri gerçek dünya araştırması*. (Çev. Ed.: Ş. Çınkır ve N. Demirkasımoğlu). (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık. (Eserin orijinali 2002’de yayımlanmıştır).
- Sağlam, Ö.Y. (2010). *7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Salmış, F. (2012). *Konuşma estetiği ve diksiyon*. (1. Baskı). İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Sargın, M. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma becerilerinin değerlendirilmesi- Muğla ili örneğinde*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sevim, O. ve Gedik, M. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 52, 379- 393.
- Şahin, Z. (2016). *İlkokul öğrencilerinde Dil ve Konuşma Bozukluğunun Öğrencilerin Öz-güvenleri Üzerine Etkisi. 50.Yıl Ortaokulu ve Dilkonmer Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşer, S. (2015). *Konuşma eğitimi*. (3. Baskı). İstanbul: Pegasus Yayınları.

- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2007). *Konuşma eğitimi*. (1. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- TRT Telaffuz Sözlüğü: <http://trrtelaffuz.com/sozlukler>
- Topçuoğlu Ünal, F. ve Özden, M. (2015). *Diksiyon ve Konuşma Eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük: <http://www.tdk.gov.tr/>
- Ünsal, S., Uçak, M. M., Bal, F., Sarıgül, A.Y. ve Cengiz, D.U. (2017). Zihinsel engelli 3- 7 yaş arasındaki çocuklarda sesletim (artikülasyon) bozukluklarının değerlendirilmesi. *JCP*, 15(3), 26- 34.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2020). Öğretmen görüşlerine göre ortaokul öğrencilerinin konuşma kusurları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 597-610.
- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında türkçenin öğretimi yöntemleri*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Zan, B. (2005). *Adana ili merkez Seyhan ve Yüreğir ilçeleri ilköğretim okullarının 1. ve 2. sınıflarına devam eden öğrencilerin konuşma bozuklukları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.